

Spiegel

Eén keer per jaar wordt Nederland de spiegel voorgehouden op het punt van zijn economische politiek. Dat is wanneer het landenrapport van de OECD uitkomt. De Nederland-experts van het OECD-secretariaat geven in dat rapport hun oordeel over de economische ontwikkeling en het economische beleid in ons land. Men kan natuurlijk schouderophalend aan het rapport voorbijgaan. Waarom zou men zich iets gelegen laten liggen aan de opvattingen van een stelletje Parijse bureaucraten, die de fitness van de Nederlandse politiek niet kennen? Het rapport verdient echter een betere behandeling. Het kan soms heel verhelderend zijn als deskundige buitenstaanders het Nederlandse beleid met zijn lokale eigenaardigheden kritisch doorlichten.

Zo'n evaluatie heeft natuurlijk alleen zin als er sprake is van een onafhankelijk oordeel. In het verleden is daar de nodige discussie over ontstaan. De 'examinatoren' van de OECD zouden zich te veel laten leiden door gekleurde informatie die zij vanuit ons land krijgen aangereikt. Met name de Ministeries van Financiën en Economische Zaken en de Nederlandsche Bank zouden te veel invloed op de conclusies uitoefenen. Onwelgevallige aanbevelingen zouden bij de bespreking van het concept-rapport – het z.g. landenexamen – door een zware Nederlandse delegatie vakkundig onder tafel worden gewerkt. In feite zou de inhoud van het rapport min of meer door Nederlandse beleidsinstanties worden gedictieerd. Die kritiek is overtrokken. Natuurlijk vindt er consultatie plaats. Vanzelfsprekend proberen de betrokken instanties de OECD-deskundigen van de juistheid van hun beleid te overtuigen. Maar de examinatoren steken hun licht ook op bij deskundigen buiten de directe beleidssfeer. Bovendien laten zij zich niet zo maar van hun opvattingen over doelmatig economisch beleid afbrengen. Nadat de Nederlandse delegatie tijdens het landenexamen nog eens de gelegenheid heeft gekregen haar opvattingen uiteen te zetten, wordt de discussie gesloten en wordt het eindrapport geschreven. Zo komt het dat de adviezen van de OECD nog wel eens willen afwijken van wat in eigen land als de enig juiste en enig haalbare economische politiek wordt gepresenteerd.

Zo ook in het landenrapport over Nederland, dat vorige week is verschenen ¹⁾. De kritiek betreft niet de nadruk die het kabinet legt op het verminderen van de overheidsuitgaven en het financieringstekort. Ook de OECD-examinatoren zien onder de huidige omstandigheden geen geloofwaardig alternatief voor dit beleid. Integendeel, elke verslappening van de budgettaire discipline wordt onwenselijk geacht. Ook het monetaire beleid biedt volgens de onderzoekers geen ruimte voor een meer expansieve koers. Het ontbreekt ons land eenvoudigweg aan binnenlandse speelruimte voor vraagbevorderende maatregelen. De nadruk moet daarom blijven liggen op structurele maatregelen om het functioneren van markten te verbeteren. Juist op dit punt mist het Nederlandse beleid volgens de OECD-deskundigen overtuigingskracht.

Met betrekking tot de arbeidsmarkt wordt de neerwaartse starheid van de nominale lonen bekritiseerd. Het gevaar daarvan is dat de ontwikkeling van de reële arbeidskosten de produktiviteitsstijging overtreft. Dat leidt tot een vermindering van de winsten en kan de investeringsneiging en de groei van de werkgelegenheid afremmen. Ook wordt gepleit voor grotere inkomensverschillen, deels om de arbeidsmarkt beter te laten functioneren, maar meer nog om voldoende stimulansen te creëren voor het aanbod van geschoolde arbeid. Het is voor de economische groei van essentieel belang dat een zo groot mogelijke voorraad kennis en ervaring aanwezig is. Verder moet er volgens de OECD-experts ook iets gebeuren aan de onderkant van het loongebouw. Het wettelijke minimumloon, de hoge uitkeringsniveaus en de hoge marginale tarieven op het minimumniveau vormen in combinatie een sterke rem op de (her)inschakeling van arbeid. Een groot deel van de werklozen zal slechts tegen een loon op of onder het huidige minimum aan het werk kunnen komen. Verla-

ging van het minimumloon en verdere verlaging van de uitkeringen zou een grotere vraag naar arbeid uitlokken, al moet dit natuurlijk wel worden afgewogen tegen andere maatschappelijke doeleinden, b.v. met betrekking tot de sociale cohesie en sociale rechtvaardigheid. Ten slotte zou er in het algemeen meer aandacht moeten worden besteed aan training en opleiding om de arbeidsmarkt-kwalificaties van de (beroeps)bevolking te vergroten.

De OECD heeft ook forse kritiek op het Nederlandse belastingstelsel. Hervorming daarvan zou het functioneren van de economie aanzienlijk kunnen verbeteren. Ons land heeft van alle OECD-landen de grootste wig tussen arbeidskosten en netto loon ²⁾. Dat verstoort de signaalfunctie van inkomens en prijzen en bedreemt het tot stand komen van een efficiënte allocatie. Het leidt ook tot belastingontwijking en -ontduiking. De voorstellen van de commissie-Oort om het belastingstelsel te vereenvoudigen worden positief beoordeeld, maar gaan volgens de examinatoren niet ver genoeg. Zij dragen niet bij tot het verminderen van de hoge marginale tarieven en de 'disincentives' die daarmee samenhangen. Een verdergaande beperking van aftrekposten zou wenselijk zijn. Als op die manier de belastingbasis wordt vergroot ontstaan er ook meer mogelijkheden voor tariefsverlaging.

Het Nederlandse volkshuisvestingsbeleid komt er bij de OECD-onderzoekers ook niet best af. Het beleid zou zich sterker moeten richten op het bereiken van een huurniveau dat kostendekkend is en de marktverhoudingen beter weerspiegelt. Het laatste betekent grotere huurverschillen naar gelang van de vraag- en aanbodsituatie naar regio, kwaliteit van de woning e.d. De kostbare objectsubsidies zouden geleidelijk moeten worden afgebouwd. Een vermindering van de fiscale tegemoetkomingen voor huiseigenaren zou eveneens te overwegen zijn. Daarnaast zou het systeem van individuele huursubsidies nog eens moeten worden doorgelicht, met name waar het leidt tot een grotere vraag naar duurder woningen. De OECD-onderzoekers hebben ook moeite met de aanzienlijke bureaucratiekosten die in de sfeer van de volkshuisvesting worden gemaakt. Wel wijzen zij erop dat bij veranderingen in het huisvestingsbeleid de verdelingseffecten, de mogelijke opwaartse druk op de lonen en de invloed op de bouwrijverheid niet uit het oog mogen worden verloren.

Ten slotte spreken de OECD-examinatoren zich ook uit over de WIR. Zij vragen zich af of de WIR niet beter kan worden vervangen door vermindering van de belastingdruk op ondernemingen of verlaging van de werkgeverspremies. Dat zou de fiscale bevoordeling van kapitaalintensieve productie ten opzichte van arbeidsintensieve productie verminderen. De onderzoekers erkennen dat vermindering van de WIR-premies op korte termijn ongunstig zou kunnen uitpakken voor het niveau van de investeringen. Bovendien, zo merken zij op, blijkt het bedrijfsleven in Nederland nogal sterk aan de WIR te hechten, als gevolg waarvan de autoriteiten terughoudend zijn om aan het systeem te tornen. De omzichtige formuleringen waarvan de rapporteurs zich bedienen maken duidelijk dat het Ministerie van EZ op dit punt het nodige lobbywerk heeft verricht.

Er valt op de aanbevelingen van de OECD-experts best wat af te dingen. Bovendien is economische doelmatigheid niet het enige dat telt. Maar het kan geen kwaad politici en burgers te blijven wijzen op de hoge kosten die bepaalde vormen van beleid met zich brengen. Want ergens in de economie wordt daarvoor de rekening gepresenteerd.

L. van der Geest

1) OECD, *Economic surveys 1986/1987, Netherlands*, Parijs, juli 1987.

2) Zie ook F.J. Krapels en A. van Ravestein, *De wig tussen loonkosten en netto loon*, *ESB*, 22 juli 1987.